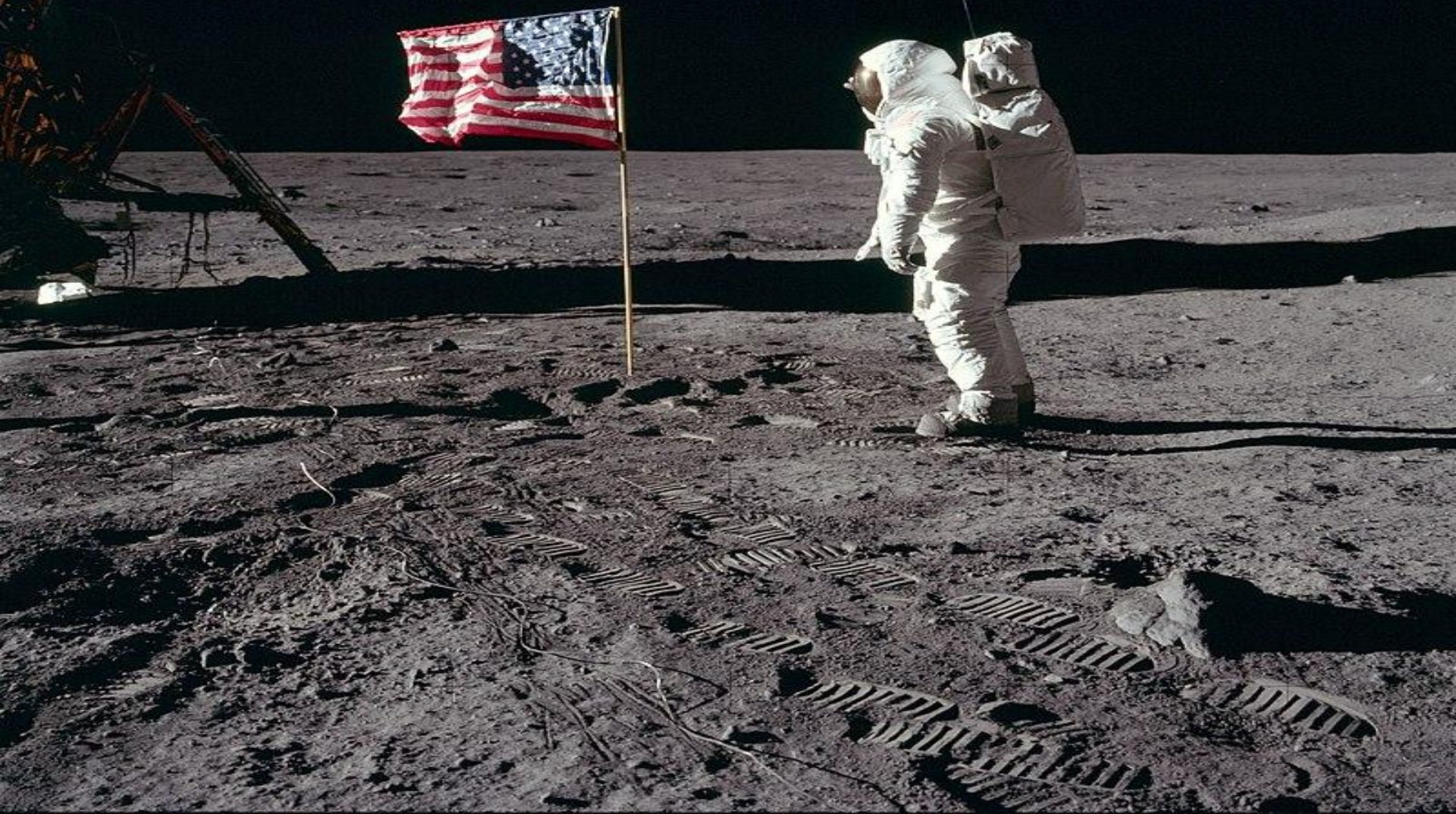

Świat po II wojnie światowej
w arkuszach maturalnych z lat 2012-2019.
Wybrane ćwiczenia
Maturzysto, poćwicz z IPN w Łodzi!

Ćwiczenie I.

Na podstawie fragmentu pracy współczesnego historyka wykonaj polecenia.

[...] Europa jako zamknięty system państw przestała istnieć. [...] Historia Europy skończyła się w ciągu jednego tygodnia [...], kiedy to pierwszy z kontrataków Armii Czerwonej na północ od Moskwy ujawnił zwartą siłę Związku Radzieckiego, a atak na Pearl Harbor wprowadził Stany Zjednoczone jako jedną ze stron walczących do drugiej wojny światowej. Te dwa państwa [...] dysponujące zasobami na skalę przytłaczającą wszystkie siły europejskie, utworzyły nowe systemy polityczne i gospodarcze, których były ośrodkiem, a linia podziału przepołowiła Europę wzdłuż granic wschodnich monarchii cesarstwa karolińskiego. [...]

[w:] M. Howard, *Wojna w dziejach Europy*, Wrocław 1990, s. 179.

A. Podaj rok wspomnianych w tekście dwóch wydarzeń z okresu II wojny światowej.

Odpowiedź pochodząca z CKE: 1941.

B. Sformułuj tezę dotyczącą zmiany w układzie sił politycznych w Europie po II wojnie światowej, którą autor stawia w zacytowanym fragmencie pracy.

Odpowiedź pochodząca z CKE: W wyniku II wojny światowej Europa podzieliła się na 2 strefy wpływów – Stanów Zjednoczonych i ZSRS.

Komentarz IPN: Przed II wojną światową, po przegranej wojnie 1920 r. ZSRS skupione było przede wszystkim na polityce wewnętrznej i tzw. budowaniu systemu komunistycznego w jednym kraju. Stany Zjednoczone z kolei przed II wojną światową prowadziły politykę dystansującą się od spraw europejskich (izolacjonizm).

Odmienność systemów politycznych obu państw (komunizm i demokracja liberalna) wraz z rosnącymi po II wojnie ambicjami obu krajów wpływania na losy świata doprowadziła do trwającej ponad 40 lat rywalizacji zwanej zimną wojną. Jednym z jej skutków stał się podział Europy na dwie strefy wpływów – amerykańską (Europa Zachodnia) i sowiecką (Europa Środkowo-Wschodnia). Podział ten przeszedł do historii pod nazwą żelaznej kurtyny.

Ćwiczenie II.

Fragment artykułu prasowego z okresu zimnej wojny

Prowokacja zawsze należała do ulubionych środków działania rządów reakcyjnych. [...] Chodzi w tej podłej akcji przede wszystkim o wzbudzenie nieufności narodów wobec Związku Radzieckiego, o zatrucie tą nieufnością zwłaszcza narodu polskiego, którego przyjaźń z narodem radzieckim zapuściła głębokie korzenie. [...] wyróżnionym motywem prowokacji katyńskiej w wydaniu amerykańskim jest niewątpliwie chęć odwrócenia uwagi świata od zbrodni, dzisiaj dokonywanych przez agresorów na narodzie koreańskim, a w szczególności na żołnierzach koreańskiej Armii Ludowej znajdujących się w amerykańskiej niewoli.

Propaganda Polski Ludowej, Łódź 2007, s. 34.

Na podstawie informacji zawartych w tekście i własnej wiedzy zaznacz poprawne dokończenie zdania.

W artykule odniesiono się do zimnowojennego konfliktu, który miał miejsce

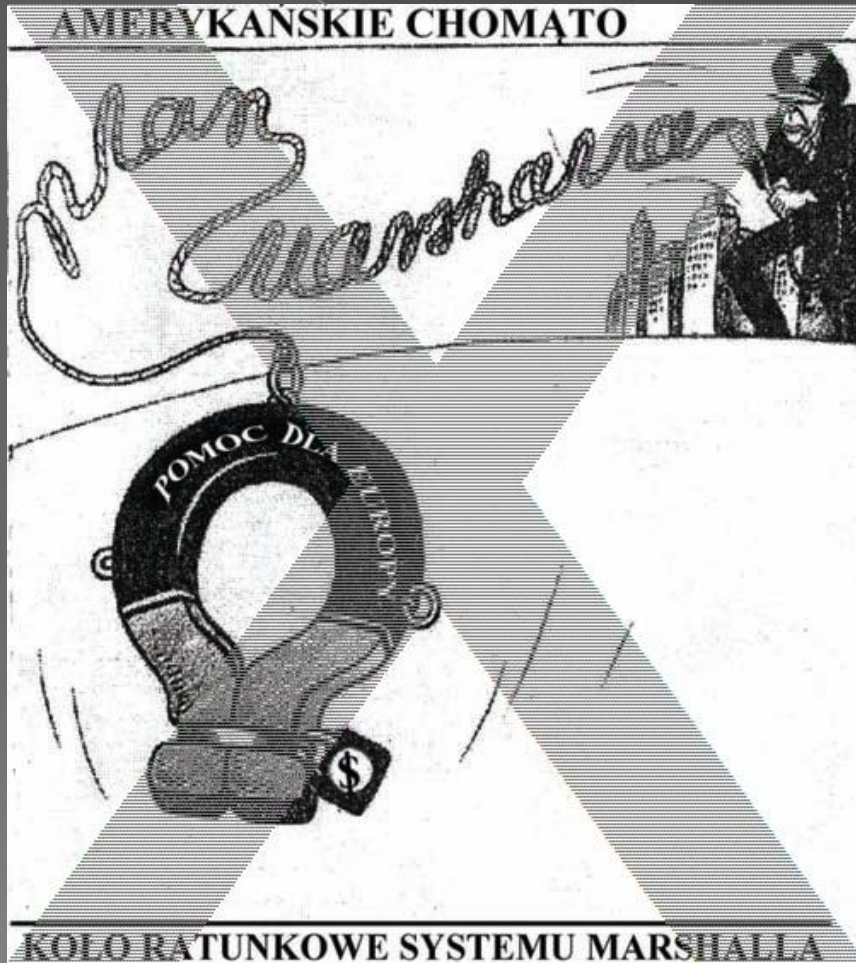
- a. przed ogłoszeniem doktryny Trumana.
- b. między rozpoczęciem blokady Berlina a powstaniem Układu Warszawskiego.
- c. między XX Zjazdem KPZR a przejściem władzy na Kubie przez Fidela Castro.
- d. po kryzysie kubańskim.

Odpowiedź pochodząca z CKE: 1 – b.

Zob. komentarz do Ćwiczenia I i IV.

Ćwiczenie III.

Na podstawie rysunku satyrycznego Borysa Jefimowa z 1951 r. i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

A. Spośród wymienionych państw wybierz to, które nie skorzystało z pomocy będącej przedmiotem rysunku satyrycznego. Podkreśl nazwę tego państwa.

- a. Republika Francuska
- b. Republika Federalna Niemiec
- c. Republika Czechosłowacka
- d. Republika Włoska

Odpowiedź pochodząca z CKE: c.

[w:] *Książki nieczytane. Katalog wystawy*, Kielce 2005, s. 27.

Chomąto – część uprzęży w kształcie kabłąka wkładana na szyję koniowi pociągowemu.

B. Wyjaśnij, dlaczego państwo, wskazane przez Ciebie w poleceniu A, nie skorzystało z pomocy będącej przedmiotem rysunku satyrycznego.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Czechosłowacja – podobnie, jak inne państwa socjalistyczne – odmówiła udziału w planie Marshalla pod naciskiem Związku Radzieckiego.

Komentarz IPN: Plan Marshalla był amerykańskim programem pomocy gospodarczej dla zrujnowanej II wojną światową Europy. Dostarczano żywności, surowców oraz maszyn. Decyzja o pomocy Europie była elementem rodzącej się rywalizacji z ZSRS i obawą USA przed wzrostem sympatii komunistycznych w Europie, a tym samym wpływów Związku Sowieckiego.

Ćwiczenie IV.

Wyjaśnij przyczyny różnic w prezentacji planu gospodarczego w obu źródłach ikonograficznych.

Źródło 1. Niemiecki plakat z 1948 r. Źródło 2. Polska wersja rysunku satyrycznego Borysa Jefimowa z 1951 r.

Tłumaczenie z języka niemieckiego tekstu na plakacie: Wolna droga dla planu Marshalla.

Chomąto – część uprzęży w kształcie kabłąka wkładana na szyję koniowi pociągowemu.

Źródło: *Książki nieczytane. Katalog wystawy*, Kielce 2005, s. 27; *Kronika Polski*, nr 35, Kraków 1998, s. 12.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Plakat powstał w Niemczech, które były pod wpływami państw zachodnich, a rysunek został opublikowany w Polsce będącej pod wpływem ZSRR. Plakat propagował pozytywny, przychylny stosunek do pomocy amerykańskiej dla Niemiec. Natomiast rysunek prezentował plan Marshalla jako podstęp Stanów Zjednoczonych w celu uzależnienia od siebie państw Europy i w ten sposób tłumaczył odrzucenie planu przez Polskę.

Komentarz IPN: Od zakończenia wojny terytorium Niemiec – już w zmienionych granicach na wschodzie (polskie Ziemie Odzyskane) – znalazło się pod okupacją 4 państw zwycięskiej koalicji: Francji, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i ZSRS. W 1949 r. połączone strefy amerykańska, angielska i francuska przekształcono w Republikę Federalną Niemiec. W odpowiedzi na to ZSRS stworzył w swojej strefie Niemiecką Republikę Demokratyczną. Brak porozumienia między aliantami w sprawie powstania jednego państwa niemieckiego wynikał z zaostrzającej się rywalizacji między Stanami Zjednoczonymi a ZSRS, tzw. zimną wojną (**zob. komentarz do Ćwiczenia I**). RFN znalazło się w orbicie wpływów polityczno-gospodarczych USA (NATO), natomiast NRD w strefie wpływów ZSRS (Układ Warszawski). Podział ten, którego symbolem był mur w Berlinie, trwał do 1990 r. Widoczny powyżej plakat powstał w RFN.

Zob. komentarz do Ćwiczenia III.

Ćwiczenie V.

Tabela. Pomoc USA dla Europy w latach 1948–1954 (w mln dolarów)

Kraj/Obszar	Ogółem	w %
Austria	726,1	5
Belgia – Luksemburg	556,5	3,8
Dania	278,9	1,9
Francja	3 103,8	21
RFN	1 472,6	10
Grecja	773,9	5,2
Islandia	34,6	0,2
Irlandia	146,2	1,0
Włochy	1 577,8	10,7
Holandia	980,1	6,6
Norwegia	274,7	1,9
Portugalia	49,8	0,3
Szwecja	106,8	0,7
Turcja	277,5	1,9
Wielka Brytania	3 585,6	24,3

Na podstawie: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 311.

Podaj stosowaną w historiografii nazwę przedsięwzięcia, do którego odnosi się tabela, i na podstawie własnej wiedzy wyjaśnij, dlaczego pomoc USA nie objęła Polski.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Nazwa Plan Marshalla/ Program Odbudowy Europy/ European Recovery Program.

Wyjaśnienie: Polska nie uczestniczyła w programie, ponieważ pod naciskiem ZSRR [Stalina] odrzuciła propozycję pomocy ze strony USA w ramach Planu Marshalla.

Polska została zmuszona przez ZSRR do rezygnacji z udziału w Planie Marshalla.

Zob. komentarz do Ćwiczenia III.

Ćwiczenie VI.

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

W 1958 roku Przewodniczący [...] wezwał naród [...] do szukania sposobów masowej produkcji żelaza i stali, aby [...] dogoni[ć] państwa uprzemysłowione, takie jak Stany Zjednoczone. [...] Wieśniacy wybudowali w naszej świątyni prowizoryczny piec. [...] Tymczasem miejscowe władze apelowały też do obywateli, żeby przynosili z domu metal w każdej możliwej postaci [...]. Przy wejściu do świątyni stały dwa królewskie żeliwne kotły, podarunki cesarza Yongle z dynastii Ming. [...] Przetopienie tych wielkich, starych żeliwnych naczyń też nie było łatwe. Trzeba było ściąć setki grubych drzew, żeby napalić w piecu. [...] Po wielu dniach i nocach ciężkiej pracy wreszcie zobaczyliśmy pierwsze rezultaty – surówkę o nieregularnych kształtach. Niektóre kawałki [...] całą powierzchnię miały usianą kamieniami. [...] Sprawdzaliśmy ich jakość, uderzając w nie młotkiem, [...] natychmiast rozsypały się na małe kawałki.

L. Yiwu, *Prowadzący umarłych. Opowieści prawdziwe* [...], Wołowiec 2011, s. 100–102.

A. Podaj nazwę państwa, w którym doszło do wydarzeń opisanych w tekście.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Chińska Republika Ludowa (Chiny).

B. Rozpoznaj postać Przewodniczącego.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Mao Tse-tung (Mao Zedong, Mao).

C. Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Kampania, o której mowa w tekście, nosiła nazwę

- a. Długi Marsz.
- b. Nowy Ład.
- c. Wielki Skok Naprzód.
- d. Nowa Ekonomiczna Polityka.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Wielki Skok Naprzód.

D. Oceń, czy kampania, której dotyczy tekst, osiągnęła zamierzony cel. Odpowiedź uzasadnij, podając jeden argument.

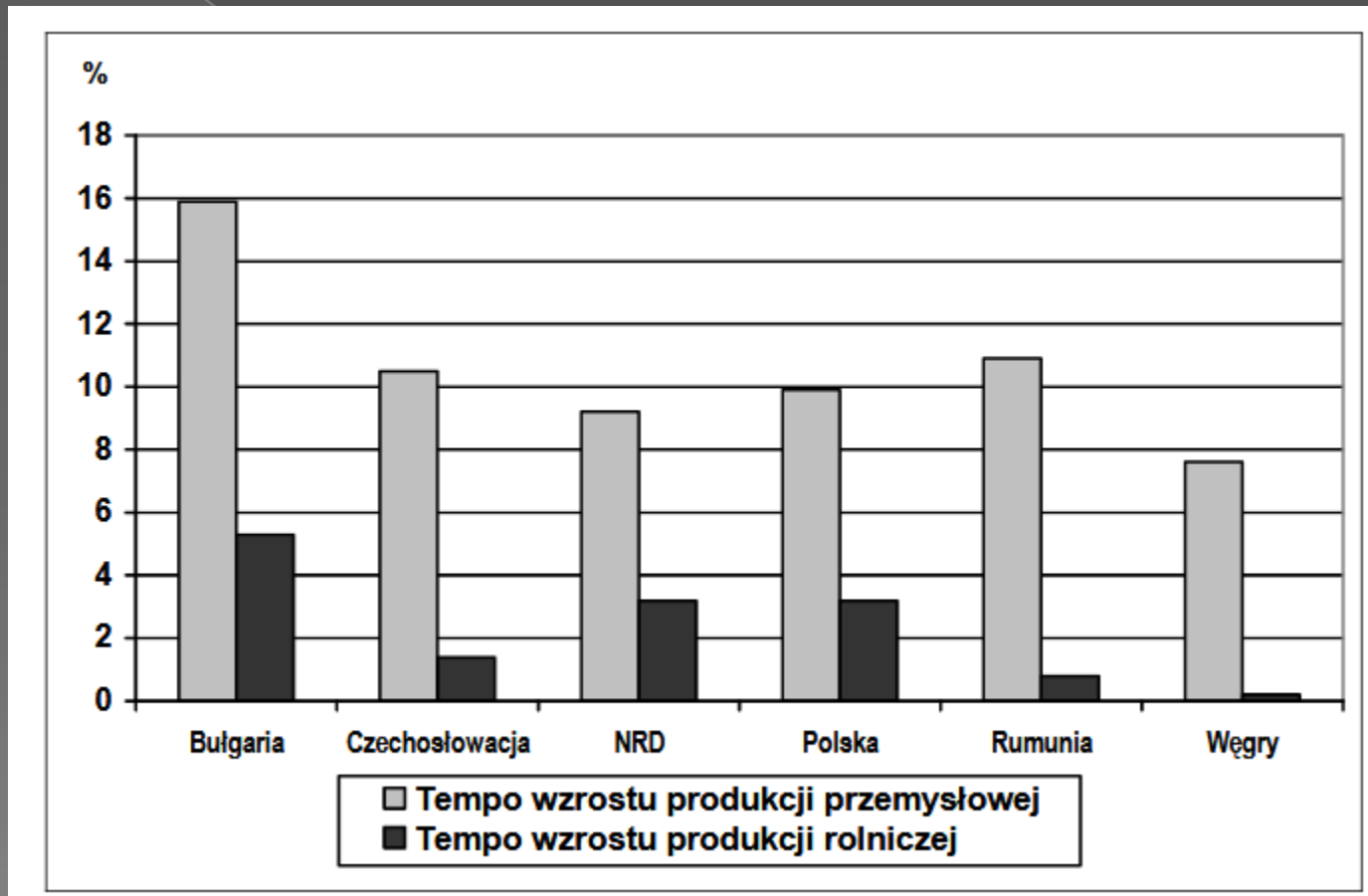
Odpowiedź pochodząca z CKE: Kampania nie osiągnęła zamierzonego celu. Zrujnowano rolnictwo, gdyż odciągnięto chłopów od ich prac polowych.

Komentarz IPN: W 1949 r., w wyniku wojny domowej, powstała Chińska Republika Ludowa, rządzona przez Komunistyczną Partię Chin. Jej przewodniczący Mao Tse-tung został proklamowany głową państwa w 1954 r. (oficjalna nazwa stanowiska: przewodniczący ChRL). Cztery lata później ogłosił radykalny plan gospodarczy (Wielki Skok Naprzód), mający przyspieszyć uprzemysłowienie kraju. Temu celowi miało służyć m.in. masowe wytapianie stali przez chłopów, odciągniętych od pracy w rolnictwie w okresie żniw. Choć plan opracowany został na cztery lata, już po dwóch latach realizacji spowodował katastrofalne skutki dla gospodarki kraju. W wyniku zaniedbania rolnictwa z głodu zmarło kilkanaście milionów osób.

Ćwiczenie VII.

Na podstawie danych statystycznych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wykres. Średnioroczne tempo wzrostu produkcji w wybranych państwach w latach 1956–1960 (w procentach)

Na podstawie: W. Roszkowski, *Gospodarka. Wzrost i upadek systemu nakazowo-rozdzielczego*, Warszawa 2008, s. 108.

A. Porównaj średnioroczne tempo wzrostu produkcji przemysłowej i średnioroczne tempo wzrostu produkcji rolniczej w latach 1956–1960 we wszystkich państwach uwzględnionych na wykresie. Sformułuj wniosek wynikający z tego porównania.

Odpowiedź pochodząca z CKE: We wszystkich państwach średnioroczne tempo wzrostu produkcji przemysłowej jest znacznie wyższe niż średnioroczne tempo wzrostu produkcji rolniczej.

B. Wyjaśnij wpływ czynnika politycznego na średnioroczne tempo wzrostu produkcji przemysłowej i na średnioroczne tempo wzrostu produkcji rolniczej we wszystkich wymienionych państwach.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Wszystkie wymienione państwa należały do obozu państw socjalistycznych – w gospodarce tych państw obowiązywał w latach 50. trend dominacji przemysłu nad rolnictwem (wpływ ideologii).

Komentarz IPN: Rosja, w której wybuchła rewolucja październikowa (1917 r.), była krajem rolniczym, zacofanym gospodarczo. Fundamentem systemu komunistycznego, który od tego czasu wprowadzano, byli – zgodnie z ideologią marksizmu – robotnicy. Dlatego sowieccy komuniści dążyli do szybkiego uprzemysłowienia kraju, aby wytworzyć podstawę społeczną nowego ustroju. Równocześnie w ówczesnej Europie Zachodniej, którą sowieci chcieli prześcignąć ekonomicznie, o sile gospodarczej państwa decydowała produkcja przemysłowa. Te czynniki spowodowały, że program forsownej industrializacji był stale obecny w polityce Rosji Sowieckiej i ZSRS. Po II wojnie światowej państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które znalazły się w zależności od ZSRS, powielały tę politykę ekonomiczną. Okres tzw. zimnej wojny po 1945 r., czyli rywalizacji USA i ZSRS o wpływy na świecie, spowodował z kolei zjawisko wyścigu zbrojeń, który również utwierdzał komunistów w słuszności rozwijania przemysłu, zwłaszcza ciężkiego i zbrojeniowego.

Ćwiczenie VIII.

Wyjaśnij, jakie zasługi stanowiły podstawę do przyznania w 1994 r. Pokojowej Nagrody Nobla politykom przedstawionym na fotografii w towarzystwie prezydenta USA.

The Illustrated History of the World, Florencja 2001, s. 250.

Odpowiedź pochodząca z CKE: Zasługą tych polityków było osiągnięcie porozumienia między Palestyńczykami i Izraelem.

Komentarz IPN: Fotografia przedstawia (od lewej) premiera Izraela Icchaka Rabina prezydenta USA Billa Clintona oraz przywódcę Organizacji Wyzwolenia Palestyny Jasera Arafata. We wrześniu 1993 r. w Waszyngtonie obaj politycy bliskowschodni podpisali uzgodnione wcześniej na konferencji w Norwegii tzw. Porozumienie z Oslo ustanawiające Autonomię Palestyńską (Zachodni Brzeg Jordanu i Strefa Gazy), w przyszłości mające przekształcić się w niezależne państwo.

Konflikt izraelsko-arabski rozpoczął się w latach 30 XX w. wraz z napływającymi do Palestyny (mandat brytyjski) żydowskimi osadnikami z Europy. Powstanie państwa Izrael w 1948 r. rozpoczęło okres wojen Izraelczyków z sąsiednimi państwami arabskimi. W trakcie wojny sześciodniowej (1967 r.) Izrael zajął Zachodni Brzeg Jordanu, arabską część Jerozolimy oraz Strefę Gazy. Na terenach tych, zamieszkałych w większości przez Palestyńczyków, zaczęli osiedlać się Izraelczycy, co zaostrzyło konflikt między obu nacjami doprowadzając w 1987 r. do wybuchu powstania Palestyńczyków (I Intifada). W międzyczasie Palestyńczycy podejmowali działania terrorystyczne wymierzone w Izrael (m.in. zamach na izraelskich sportowców podczas olimpiady w Monachium w 1972 r.). Zamachami kierowała powstała w latach 60. Organizacji Wyzwolenia Palestyny.

Kompromis osiągnięty w Oslo i Waszyngtonie w 1993 r. okazał się nietrwały. Dwa lata później premier I. Rabin został zastrzelony przez izraelskiego przeciwnika porozumienia z Palestyńczykami. W 2000 r. wybuchła II Intifada. Wojska izraelskie opuściły Strefę Gazy i część Zachodniego Brzegu Jordanu, okupując pozostałą część. Konflikt między obu narodami trwa do dziś.

Strona tytułowa: 20 lipca 1969 r. załoga statku kosmicznego Apollo 11 wylądowała na Księżycu. Na zdjęciu: astronauta Edwin E. Aldrin Jr. obok flagi USA. (Wikimedia Commons).

Ćwiczenia i odpowiedzi pochodzą ze strony internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej: <https://cke.gov.pl/arkusze/egzamin-maturalny/>

Komentarze opracowano na podstawie publikacji:

Dziurok A., Gałęzowski M., Kamiński Ł., Musiał F., *Od Niepodległości do Niepodległości. Historia Polski 1918-1989*, dostępnej również w wersji internetowej <http://www.polska1918-89.pl/>

Katarzyna Helik
Magdalena Zapolska-Downar
OBEN IPN w Łodzi